

**МІНІСТЕРСТВО
ВНУТРІШНІХ
СПРАВ
УКРАЇНИ**

**ХАРКІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ
СПРАВ**

**НАЦІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ
ПРАВОВИХ НАУК
УКРАЇНИ**

ОСОБИСТІТЬ, СУСПІЛЬСТВО, ЗАКОН

Тези доповідей учасників
Міжнародного психологічного форуму
(м. Харків, Україна, 27 березня 2026 р.)

Харків 2026

Друкується згідно з рішенням оргкомітету
за дорученням Харківського національного університету
внутрішніх справ від 21.01.2026 № 5

Особистість, суспільство, закон : тези доп. учасників Міжнар. психолог. форуму (м. Харків, Україна, 27 берез. 2026 р.) / МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Нац. акад. правових наук України. – Харків : ХНУВС, 2026. – 361 с.

У матеріалах міжнародного психологічного форуму проаналізовано психологічні ракурси функціонування українського суспільства в умовах війни. Розглянуто актуальні проблеми та перспективи розвитку вітчизняної психологічної науки; специфіку діяльності фахівців сил безпеки і оборони в екстремальних умовах; новації у практиках надання психологічної допомоги та психологічної підтримки. Приділено увагу питанням морального ушкодження внаслідок травмівних подій, а також проблемам психологічної допомоги дітям. Представлено широкий спектр наукових розробок вітчизняних та зарубіжних дослідників у царині права та психології.

УДК 316.3:159.9

Матеріали наведені в авторській редакції з незначними коректорськими правками. Оргкомітет не завжди поділяє погляди авторів. За достовірність наукового матеріалу, професійного формулювання, фактичних даних, цитат, власних імен, географічних назв, а також за розголошення фактів, що не підлягають відкритому друку, відповідають автори публікацій та їх наукові керівники (за наявності).

Електронна копія збірника безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Харківського національного університету внутрішніх справ (<http://www.univd.edu.ua>) у розділі «Наука», сторінка «Конференції, семінари та круглі столи», а також у репозитарії Харківського національного університету внутрішніх справ (<https://dspace.univd.edu.ua/home>).

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО	13
АНГЕЛЬСЬКА А. С., МІЩИНСЬКА І. В. ФАКТОР ВІЙСЬКОВОГО ЛІДЕРСТВА В УПРАВЛІННІ СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ.....	15
АНДРЕЄВ С. С., АНДРЕЄВА В. Г. ТРАНСФОРМАЦІЯ АГРЕСИВНИХ СТАНІВ У ДЕВІАНТНІ ФОРМИ ПОВЕДІНКИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОЇ ІЗОЛЯЦІЇ	16
БАГАЛОВА І. І. ПСИХОЛОГІЧНІ РЕСУРСИ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ ЖІНОК-БІЖЕНОК ТА САМОРЕГУЛЯЦІЙНІ АСПЕКТИ ЇХ АКТИВІЗАЦІЇ	20
БАЛАГУР Л. О., ШЕВЧЕНКО А. Є. ПСИХОСОЦІАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ТА УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ.....	23
БАНДУРКА С. С. СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В АДВОКАТСЬКІЙ ПРАКТИЦІ.....	26
БАРТОШЕВИЧ О. О. МОРАЛЬНО-ПРАВОВІ ДЕФОРМАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ КОРУПЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	29
БІГУНЯК А. О. ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	32
БЛИК В. М. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕВАКУАЦІЇ ДІТЕЙ ІЗ ПРИФРОНТОВИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	36
БОБРО Н. В. ДІЯЛЬНІСТЬ БЕЗПЕЧНИХ ПРОСТОРІВ ДЛЯ ЖІНОК І ДІВЧАТ В УМОВАХ ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ М. ХАРКІВ).....	38
БОГДАНОВ А. В. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ МОБІЛІЗАЦІЙНОЇ РОБОТИ З МОЛОДДЮ	40
BOHDANOVSKYI S. MODERATING EFFECT OF RESILIENCE IN THE RELATIONSHIP BETWEEN PERCEPTIONS OF SOCIAL SUPPORT AND PSYCHOLOGICAL ADAPTATION OF VETERANS WITH DISABILITIES.....	44

ОХРИМЕНКО О. І., МАРТЕНКО О. Л. ПРОБЛЕМАТИКА ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ.....	218
П'ЯНОВ С. В., КОРОБЦОВА Д. В. ПОВЕДІНКОВІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФОНДОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ПРАВОВОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ: ВИМІР КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ.....	222
ПАВЛОВА А. О. СПЕЦИФІКА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ КОМБАТАНТАМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	224
ПАВЛОВСЬКА-КРАВЧУК В. А. МОРАЛЬНА ТРАВМА ЯК ФЕНОМЕН ВОЄННОГО ДОСВІДУ	227
ПАСТУШЕНКО О. М. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ВІЙСЬКОВОЇ КАР'ЄРИ	229
ПІДЧАСОВ Є. В., МИШКОВ Я. Є. РОЛЬ АДАПТИВНОСТІ СТИЛІВ СПІЛКУВАННЯ В КОМУНІКАТИВНІЙ ВЗАЄМОДІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	232
ПЛАТОНОВ В. М. ОЦІНКА ГОТОВНОСТІ ДО РИЗИКУ У ФАХІВЦІВ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ПРОФІЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	235
ПОНОМАРЕНКО Я. С. ПСИХОЛОГІЧНІ РЕСУРСИ ПОДОЛАННЯ ТРАВМАТИЧНОГО ДОСВІДУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	238
ПОХИЛЕНКО І. С. ПОЛІТИЧНА КАЗКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА СУСПІЛЬНУ СВІДОМІСТЬ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ОБРАЗІВ МИРУ, ВОРОГА І СПРАВЕДЛИВОСТІ.....	242
РЕДІНА В. А., АНДРЕЄВ С. С. ДИСТАНЦІЙНЕ КРАЄЗНАВСТВО ЯК ЧИННИК ПІДТРИМКИ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ У ПРИФРОНТОВИХ РЕГІОНАХ.....	245
РЕШЕТЧЕНКО Д. О., СНЯТКОВА Т. М. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО Я-ОБРАЗУ У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ-ПОЛІЦЕЙСЬКИХ	248
РУДНЄВА К. Є. КОПІНГ-СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ ФАХІВЦІВ, ЩО НАДАЮТЬ ПОСЛУГИ У СФЕРІ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я.....	251

6. Sager J.C., DeJesus C.R., Kearns J.C., Thompson-Hollands J., Trendel S.L., Marx B.P., Sloan D.M. A meta-analytic review of cognitive processing therapy with and without the written account. *Journal of Anxiety Disorders*. 2025. №110. e.102976. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2025.102976>

Одержано 15.03.2026

УДК 159.9:81'37:32

Ірина Сергіївна ПОХИЛЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри права та публічного управління

Київського національного університету будівництва і архітектури;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5409-7408>

ПОЛІТИЧНА КАЗКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА СУСПІЛЬНУ СВІДОМІСТЬ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ОБРАЗІВ МИРУ, ВОРОГА І СПРАВЕДЛИВОСТІ

У сучасному суспільстві наративи відіграють ключову роль у формуванні колективної ідентичності, оцінці зовнішніх загроз і підтримці мотивації до дій. Окрім традиційних медіа та офіційної пропаганди, політичні казки – художні наративи з елементами фабули, символів і метафор – дедалі частіше виступають як культурно-психологічний механізм впливу на суспільну свідомість. У цих текстах за допомогою алегорій та архетипів конструюються образи миру, ворога та справедливості, що спонукають аудиторію осмислювати реальні політичні події через символічні структури.

Мета цієї роботи – проаналізувати механізми впливу політичної казки на суспільну свідомість із психологічної точки зору, визначити особливості представлених у ній образів миру, ворога та справедливості, показати, як ці образи можуть трансформувати міжособистісне та колективне сприйняття війни і конфлікту. Слід наголосити, що авторка цієї публікації раніше вже зверталася до проблематики казкотерапії в умовах воєнного стану [1], досліджуючи її педагогічний та психосоціальний потенціал, що забезпечує наступність і наукову логіку подальшого аналізу.

Поняття політичного наративу трактується в літературі як конструйований стратегічно сформований сюжет, що поширюється для впливу на громадську думку та поведінку. Політичний наратив розглядається як міждисциплінарне явище, що вивчається в рамках політології, лінгвістики, соціології, медіазнавства та демонструє здатність формувати домінуючі інтерпретації подій у суспільстві [2].

Наративні структури використовують метафори, образи, конфліктні буття та героїчні сюжети, щоб передати складні соціально-політичні значення доступною для сприйняття формою. Це схоже на використання нарративу в художній літературі для створення ідентичності та емоційної залученості слухача або читача [3].

Як зазначає Т. Саврасова-В'юн, літературна казка як жанр володіє низкою психологічних властивостей, що сприяють її впливу на свідомість, вона мобілізує увагу через фантастичність сюжету, активує символічне мислення та стимулює рефлексію. Казка може виступати своєрідним психотерапевтичним простором, де читач проживає емоційні переживання через образи персонажів, що виконують роль архетипових репрезентантів різних соціальних і моральних позицій [4].

Цей вплив не є суто естетичним – казкова нарація здатна формувати установки та ціннісні орієнтири, що пізніше переносяться на реальні соціально-політичні контексти. В символічних конфліктах казки розкривають моральні дилеми, втілюють ідеї про добро/зло, справедливість/несправедливість, що формує внутрішні уявлення про соціальні норми.

Дослідження побудоване на текстуально-семіотичному аналізі трьох політичних казок, наданих автором (далі – «Рада Миру» [5], «Білий Дім і Блакитно-жовті землі» [6] та «Залізні Птахи і Мур, що Сяєв» [7]). Вони розглядаються як сучасні символічні тексти, що вміщують політичні наративи. Аналіз проведено через виявлення ключових образів та їх функцій, інтерпретацію метафоричних структур, що відображають явища війни, миру та справедливості, порівняння із психологічними моделями наративної ідентичності.

У першій казці «Рада Миру» мир постає як проєкт, що має бути справедливим, а не тільки урочистим. Рада не досягає результатів, оскільки ігнорує справжні причини конфлікту та рівність сторін. Такий образ репрезентує конструкцію миру, що залежить від моральних засад і справедливості, а не від символічних процедур чи церемоній. Це співвідноситься з ідеями про те, що мир – не абстрактна ідея, а конкретний соціальний конструкт, що вимагає умов для спільної рефлексії та виправданого діалогу.

У другій та третій казках ворог постає у вигляді диктатора з півночі та чорних механічних птахів, що випробовують королівства. Образ ворога у цих наративах має символічну функцію зовнішньої загрози, що стимулює єдність і мобілізацію. Він є не тільки джерелом руйнувань, а й стимулом для самоусвідомлення союзників і потреби солідарності.

У психологічному аспекті такі наративні фігури працюють як колективні проєкти страху й тривоги, що активують механізми ідентичності «свій-чужий» та зміцнюють групові зв'язки й когнітивні установки щодо сторонніх соціальних груп. Справедливість у цих казках не зводиться до юридичних норм – вона постає як етична складова миру і умов для діалогу. Принцип справедливості представлений не лише через розподіл прав та обов'язків, а й через символічну оцінку дій і мотивацій персонажів, що формує у читача розуміння моральної справедливості як базового елементу мирного співіснування.

Політичні казки використовують метафори та архетипи, щоб активувати символічне мислення, що є важливим для формування уявлень про складні соціальні явища. Це співзвучно висновкам досліджень з наративного

підходу, де казка веде читача через метафоричні образи до глибшого осми-слення цінностей і ідентичності.

Літературна нарація сприяє формуванню інтерналізованої історії життя та цінностей, через яку особистість або колектив оцінює соціальні ситуації (нарраційна ідентичність). Казка як жанр може зміцнювати сприйняття себе як частини певної групи, що має спільний досвід і спільну історію.

Через образи миру, ворога та справедливості політичні казки впливають на емоційні установки аудиторії: формують почуття тривоги, солідарності, надії або скепсису. Такий вплив є потужним механізмом психолого-соціального впливу, що може змінювати колективне сприйняття подій і поведінкові реакції.

Дослідження підтверджує, що казки є не лише художніми текстами, а й психологічно безпечними інструментами соціалізації, здатними трансформувати колективне сприйняття війни, конфлікту та моральних норм. Інтеграція політичних казок у дослідження суспільної свідомості демонструє синергію гуманітарних та психологічних підходів, відкриваючи перспективи для міждисциплінарних досліджень у сфері освіти, психології, права, політології, медіа, культурної комунікації та психосоціальної підтримки громад.

Перспективи подальших розвідок включають: систематичне вивчення впливу різних жанрів казок на формування політичної та моральної свідомості, аналіз міжкультурних відмінностей у сприйнятті символічних образів, розробку методичних рекомендацій для використання казкових наративів у психологічній, юридичній, педагогічній та медіа-практиці, а також дослідження їх ролі у формуванні стійкості й психологічної адаптації населення в умовах конфліктів та війни.

Список бібліографічних посилань

1. Похиленко І. С. Мудрість у метафорах: педагогічний потенціал казкотерапії у навчанні під час воєнного стану. *Доказові психологічні практики в українському сьогоденні* : зб. матеріалів Всеукраїнського форуму, 25–26 вересня 2025 р., Київ / за заг. ред. Дембицької Н. М., Запеки Я. Г., Химченко О. М., Сірохи Л. В. – Київ : Позднишев Є. В., 2025. С. 119–122.
2. Шишкін М. Політичний наратив як інструмент впливу. *Філологічні трактати*. 2025. Т. 17, № 1. С. 90–97. [https://doi.org/10.21272/Ftrk.2025.17\(1\)-8](https://doi.org/10.21272/Ftrk.2025.17(1)-8)
3. Саврасова-В'юн Т. О. Наративний підхід до інтерпретації літературної казки. *Вісник післядипломної освіти*. 2024. № 27 С. 60-74. [https://doi.org/10.58442/2522-9931-2024-27\(56\)-60-74](https://doi.org/10.58442/2522-9931-2024-27(56)-60-74)
4. Саврасова-В'юн Т. О. Зцілювальний потенціал літературної казки як проєкції нараційної ідентичності. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 3(21). С. 349-366. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-3\(21\)-349-366](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-3(21)-349-366)
5. Похиленко І. С. Казка «Рада Миру» URL: <https://www.facebook.com/photo?fbid=2672844896415193&set=a.2302452570121096>, вільний. [Дата звернення: 27.01.2026]

6. Похиленко І. С. Казка «Білий Дім і Блакитно-жовті землі» URL: https://www.youtube.com/watch?v=xqvO_khZ7y8, вільний. [Дата звернення: 27.01.2026]

7. Похиленко І. С. Казка «Залізні Птахи і Мур, що Сяяв» Facebook. URL: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=2548470908852593&set=a.2302452570121096>, вільний. [Дата звернення: 27.01.2026]

Одержано 09.03.2026

УДК 379.82:159.9-053.2

Валентина Андріївна РЕДІНА,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
заслужений працівник освіти України,
директор комунального закладу
«Харківський обласний центр туризму,
краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді»
Харківської обласної ради;*

Сергій Сергійович АНДРЕЄВ,

*вчитель географії Комунального закладу «Кам'яноярський ліцей»
Чугуївської міської ради Харківської області;
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-7229-6027>*

ДИСТАНЦІЙНЕ КРАЄЗНАВСТВО ЯК ЧИННИК ПІДТРИМКИ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ У ПРИФРОНТОВИХ РЕГІОНАХ

Сучасний стан українського суспільства, детермінований повномасштабною військовою агресією, актуалізує пошук інноваційних механізмів психолого-педагогічної підтримки учнівської молоді. Особливої гостроти ця проблема набуває у прифронтових регіонах, зокрема на Харківщині [1, с. 206], де дитяче населення перебуває в умовах перманентної загрози, обмеження фізичного простору та руйнації звичних соціальних інституцій. Традиційні форми позашкільної освіти, зокрема туристсько-краєзнавчого спрямування, що історично базувалися на експедиційній діяльності та безпосередньому контакті з об'єктами вивчення, наразі стикаються з неможливістю реалізації у класичному форматі з міркувань безпеки.

У цьому науковому дискурсі постає феномен дистанційного краєзнавства не як тимчасової заміни очного навчання, а як самостійної високоефективної технології підтримки ментального здоров'я. Це міждисциплінарний інструмент, що поєднує в собі цифрову освіту, психологічну реабілітацію та національно-патріотичне виховання, забезпечуючи дитині можливість когнітивного опанування травматичного досвіду через занурення у культурно-історичний контекст рідного краю.

Фундаментом для розуміння впливу краєзнавчої діяльності на ментальне здоров'я є концепція психологічної резильєнтності. В умовах війни психіка дитини зазнає деформацій через втрату «базового відчуття безпеки» та